

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 518/2022-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátskou kanceláriou LawService, s. r. o., Stráž 3/223, Zvolen, proti uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 19C/134/2016 z 2. marca 2022 a uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 19C/134/2016 zo 6. júna 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkové východiská

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 19. augusta 2022 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4, na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhuje zrušiť namietané uznesenia okresného súdu, vec vrátiť na ďalšie konanie, odložiť vykonateľnosť namietaných uznesení a priznať náhradu trov konania.

2. Sťažovateľka sa žalobou doručenou Okresnému súdu Bratislava V 22. februára 2016 (postúpenou okresnému súdu 16. marca 2016) domáhala určenia svojho vlastníckeho práva k nehnuteľnosti (orná pôda) s výmerou [REDACTED] m² nachádzajúcej sa v katastrálnom území [REDACTED], obec [REDACTED], okres [REDACTED], proti žalovanej [REDACTED] (ďalej len „žalovaná“) z titulu kúpnej zmluvy z 15. júna 2015. Žalobu odôvodnila tým, že po povolení vkladu jej vlastníckeho práva k spornej nehnuteľnosti do katastra nehnuteľností (24. júla 2015) žalovaná 30. júla 2015 od predmetnej kúpnej zmluvy odstúpila z dôvodu nedostatočného a sčasti zavádzajúceho informovania o podmienkach kúpy spornej nehnuteľnosti zo strany sťažovateľky a tiež nevýhodnej

výšky kúpnej ceny (1 915,20 eur). Na základe vyhovieňa protestu prokurátorky Okresnej prokuratúry Nitra došlo 2. novembra 2015 k zrušeniu rozhodnutia Okresného úradu Nitra (ďalej len „okresný úrad“) z 24. júla 2015 o povolení vkladu do katastra nehnuteľností v prospech sťažovateľky z dôvodu, že predmetom kúpy bola orná pôda nachádzajúca sa v extraviláne obce s výmerou väčšej ako 2 000 m², pričom sťažovateľka v predmete svojej činnosti nemala zahrnutú poľnohospodársku výrobu a k prevodu vlastníctva nebolo doložené osvedčenie okresného úradu podľa § 6 ods. 4 zákona č. 140/2014 Z. z. o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ďalší dôvod zrušenia rozhodnutia okresného úradu o povolení vkladu spočíval v neprihliadnutí na zákonné predkupné právo štátu k spornej nehnuteľnosti podľa § 3 ods. 5 zákona č. 175/1999 Z. z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

3. Žalovaná 17. marca 2016 previedla vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti na obchodnú spoločnosť [REDAKOVANÉ], za kúpnu cenu 41 340,96 eur. Následne táto obchodná spoločnosť 21. júna 2016 previedla vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti na spoločnosť [REDAKOVANÉ]. Okresný úrad 18. augusta 2016 rozhodol o vyvlastnení spornej nehnuteľnosti v prospech vyvlastniteľa (obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ]) a zaviazal ho poskytnúť obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ] náhradu za vyvlastnenie spornej nehnuteľnosti ocenenú znaleckým posudkom z 13. júla 2015 vo výške 41 340,96 eur. Táto náhrada bola až do skončenia správneho súdneho konania iniciovaného sťažovateľkou, v ktorom sa domáhala preskúmania rozhodnutia o vyvlastnení, uložená v úschove okresného súdu.

4. Na základe uvedených skutočností okresný súd uznesením č. k. 19C/134/2016 z 15. apríla 2020 pristúpil k zmene petitu žaloby, na základe ktorého bolo predmetom konania určenie, že sťažovateľka bola výlučnou vlastníčkou spornej nehnuteľnosti ku dňu jej vyvlastnenia. Do konania na strane žalovanej pristúpil v procesnom postavení intervenienta obchodná spoločnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „intervenient“), ktorej patrila náhrada za vyvlastnenie spornej nehnuteľnosti.

5. Okresný súd rozsudkom č. k. 19C/134/2016 z 5. októbra 2020 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Nitre č. k. 9Co/36/2021 z 11. novembra 2021 žalobu sťažovateľky zamietol a priznal žalovanej a intervenientovi nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu. Vyššia súdna úradníčka okresného súdu (ďalej len „VSÚ“) namietaným uznesením z 2. marca 2022 zaviazala sťažovateľku zaplatiť žalovanej náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 655,80 eur a intervenientovi vo výške 220,98 eur. VSÚ pri určení tarifnej hodnoty predmetu sporu vychádzala z kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi sporovými stranami, ktorej kúpna cena za spornú nehnuteľnosť bola 1 915,20 eur. Proti namietanému uzneseniu VSÚ podali sťažnosť všetci účastníci konania. Sudkyňa okresného súdu namietaným uznesením zo 6. júna 2022 sťažnosť sťažovateľky zamietla a na základe sťažností žalovanej a intervenienta namietané uznesenie VSÚ zmenila a zaviazala sťažovateľku zaplatiť žalovanej náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 4 333 eur a intervenientovi vo výške 1 240,69 eur.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka s poukazom na nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 544/2019 z 28. júla 2020 tvrdí, že pri vyčíslení výšky náhrady trov právneho zastúpenia (určení tarifnej hodnoty predmetu sporu) mal okresný súd vychádzať z relevantného údaj, ktorým mala byť kúpna cena uvedená v kúpnej zmluve z 15. júna 2015 (1 915,20 eur) uzatvorenej medzi sporovými stranami. Sťažovateľka nemá pozemok (spornú nehnuteľnosť), nemá vrátenú kúpnu cenu, nemá vyplatenú náhradu za vyvlastnenie a ešte musí znášať nespravodlivý následok spočívajúci v prisúdení náhrady trov konania v neprimeranej výške. Tvrdí, že znalecký posudok, od ktorého okresný súd odvodil tarifnú hodnotu predmetu sporu, nebol v konaní predložený. Namietané uznesenia okresného súdu považuje za arbitrárne.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému uzneseniu VSÚ z 2. marca 2022:

7. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka proti namietanému uzneseniu VSÚ podala sťažnosť, o ktorej rozhodla sudkyňa okresného súdu namietaným uznesením. Ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity, ktorý vo vzťahu k preskúmanému uzneseniu VSÚ opodstatňuje uprednostnenie právomoci sudkyne okresného súdu [čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoÚS“)]. Uvedená skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu na prieskum namietaného porušenia uvedených práv sťažovateľky uznesením VSÚ, preto ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. a) ZoÚS ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému uzneseniu sudkyne okresného súdu zo 6. júna 2022:

8. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi namietaným postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ako aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05).

9. Ústavný súd v súlade so svojou stabilnou judikatúrou v prvom rade poukazuje na skutočnosť, že rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu, resp. jeho právo na spravodlivé súdne konanie (II. ÚS 56/05, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. 9. 1997 vo veci Robins proti Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska).

10. V prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou, resp. dohovorom zaručených práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je však ústavný súd (aj vo svojej doterajšej judikatúre) zdržanlivý, vychádzajúc z toho, že problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, a preto k zrušeniu namietanému výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne (porovnaj IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, IV. ÚS 583/2018). Otázka náhrady trov konania dosahuje ústavnoprávnu dimenziu len vtedy, pokiaľ by bol v procese interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu zo strany všeobecného súdu obsiahnutý prvok svojvôle alebo extrémny rozpor s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepiaťého formalizmu), či celkom nedostatočného odôvodnenia vydaného rozhodnutia.

11. Spornou skutočnosťou v danom prípade je hodnota predmetu sporu (tarifná hodnota), z ktorej sa vypočítala základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby podľa § 10 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa sťažovateľky okresný súd v namietanom uznesení pri určovaní výšky náhrady trov konania nevychádzal z tarifnej hodnoty, ktorá zodpovedá výške kúpnej ceny uvedenej v zmluve o prevode spornej nehnuteľnosti medzi sporovými stranami z 15. júna 2015, ale vychádzal zo všeobecnej hodnoty spornej nehnuteľnosti určenej znaleckým posudkom z 13. júla 2015.

12. Z namietaného uznesenia okresného súdu vyplýva, že v predmetnej veci sťažovateľka podala žalobu o určenie vlastníckeho práva k spornej nehnuteľnosti. Vzhľadom na zmenu žaloby, ktorou sa po jej pripustení domáhala, že bola vlastníčkou spornej nehnuteľnosti ku dňu jej vyvlastnenia, by úspech v tomto konaní pre ňu predstavoval vyplatenie náhrady za vyvlastnenie vo výške hodnoty určenej znaleckým posudkom 41 340,96 eur. Vzhľadom na uvedené preto nie je dôvodné vychádzať pri určení hodnoty predmetu sporu z inej ceny spornej nehnuteľnosti. Sťažovateľka a žalovaná sa síce v kúpnej zmluve z 15. júna 2015 dohodli na značne nižšej kúpnej cene (1 915,20 eur), ktorá však bola od začiatku konania spochybňovaná žalovanou, a preto ju nie je možné vnímať ako skutočnú cenu predmetu sporu. Pri určení tarifnej hodnoty veci preto okresný súd vychádzal z ceny nehnuteľnosti určenej znaleckým posudkom (41 340,96 eur). Skutočnosť, že cieľom tohto konania bolo pre sťažovateľku získanie náhrady za vyvlastnenie, potvrdila samotná žalobkyňa v návrhu na zmenu žaloby z 22. februára 2017.

13. V spore o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam predstavuje hodnota sporných nehnuteľností základ pre určenie tarifnej hodnoty náhrady trov právneho zastúpenia (I. ÚS 84/2020, III. ÚS 410/2020). Predmetom konania vo veci samej bolo v danom prípade určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti (pozemku), ktorá bola ocenená peniazmi, preto bola namieste aplikácia § 10 ods. 2 vyhlášky, tak ako to správne vyhodnotil i okresný súd.

14. V okolnostiach posudzovanej veci je podstatné to, že sťažovateľka sa žalobou vo veci samej (resp. po pripustení jej zmeny) domáhala proti žalovanej určenia, že bola výlučnou vlastníčkou sporného pozemku ku dňu jeho vyvlastnenia na základe rozhodnutia o vyvlastnení z 18. augusta 2016. Naliehavý právny záujem na podanej žalobe založila na tom, že určenie jej vlastníckeho práva k uvedenému dátumu je nevyhnutné pre založenie jej nároku na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie. Podľa § 4 ods. 3 zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

neskorších predpisov je podkladom na určenie náhrady za vyvlastnenie všeobecná hodnota pozemku alebo všeobecná hodnota stavby, alebo všeobecná hodnota práva zodpovedajúceho vecnému bremenu, ktorá sa určí na základe znaleckého posudku nie staršieho ako dva roky. Pokiaľ samotná sťažovateľka navrhla zmenu pôvodnej žaloby z dôvodu vyplatenia náhrady za vyvlastnený pozemok, resp. uplatnenia práva na predmet úschovy, je logické a plne legitímne vychádzať pri určení tarifnej hodnoty zo všeobecnej hodnoty nehnuteľnosti stanovenej znaleckým posudkom na sumu 41 340,96 eur, ktorá zároveň predstavuje aj sumu náhrady za vyvlastnenie (obdobne II. ÚS 23/2022, I. ÚS 453/2022).

15. Ústavný súd konštatuje, že základom rozhodnutia o trovách konania ako procesného rozhodnutia je stav procesný, a ten bol určený obsahom žaloby, jej zmenou a jej potencionálnych výsledkov či už pre sťažovateľku alebo pre žalovanú. Podanie návrhu sťažovateľky na zmenu žaloby, pripusteného okresným súdom v priebehu sporu, bolo z jej strany motivované získaním sumy vo výške hodnoty spornej nehnuteľnosti a ktorá sa ocitla v úschove okresného súdu. Inými slovami, pre získanie tejto hodnoty sťažovateľka žiadala o určenie, že bola vlastníčkou sporného pozemku ku dňu jeho vyvlastnenia. V spore teda vo svojej podstate išlo práve o hodnotu spornej nehnuteľnosti určenú znaleckým posudkom. Cena za právne služby podľa vyhlášky má reflektovať hodnotu predmetu súdneho sporu, čo správne vyhodnotil za daných okolností aj okresný súd. V prípade úspechu žaloby by sa sťažovateľka na úkor žalovanej stala vlastníčkou sporného pozemku, aj keď skutočným cieľom sťažovateľky bolo nadobudnúť v úschove zloženú hodnotu (náhradu za vyvlastnenie). Preto je neopodstatnená argumentácia sťažovateľky, že okresný súd mal pri vyčíslení trov konania vychádzať z kúpnej ceny vyjadrenej v kúpnej zmluve uzatvorenej medzi stranami sporu. Rovnako nedôvodná je námietka týkajúca sa hodnoty spornej nehnuteľnosti, keď okresný súd považoval hodnotu nehnuteľnosti za preukázanú znaleckým posudkom z 13. júla 2015 a iná hodnota sporného pozemku nebola v konaní pred okresným súdom zo strany sťažovateľky podložená žiadnym dôkazom.

16. K námietke sťažovateľky, v zmysle ktorej mal okresný súd rozhodnúť v rozpore s nálezom ústavného súdu č. k. I. ÚS 544/2019 z 28. júla 2020 vydaným v obdobnej veci, ústavný súd uvádza, že v predmetnom náleze síce prijal záver, podľa ktorého bolo v rozpore s princípmi spravodlivosti odvíjať tarifnú odmenu advokáta od reálnej ceny nehnuteľnosti (určenej znaleckým posudkom pri kúpe spoločnosťou [REDACTED]), avšak za absolútne odlišných skutkových a právnych okolností veci, ktoré považoval v okolnostiach prerokováanej veci za kľúčové pre jej posúdenie.

17. V danom prípade nespočíval rozdiel len v opačnom procesnom postavení strán sporu, ale i v skutkových okolnostiach a v odlišnosti procesnej situácie. V uvedenej veci sťažovateľka fyzická osoba (ďalej len „žalobkyňa“) sa podanou žalobou domáhala určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti z dôvodu absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy uzavretej so sťažovateľkou ako žalovanou, ktorú videla v neprimeranosti plnení (vlastnícke právo k pozemku previedla na sťažovateľku v dôsledku uvedenia do omylu za sumu 1 500 eur). Na úhradu trov konania sťažovateľke bola žalobkyňa zaviazaná z dôvodu späťvzatia svojej žaloby po tom, ako bolo na základe protestu prokurátora zrušené rozhodnutie o povolení vkladu vlastníckeho práva v prospech sťažovateľky, a právna predchodkyňa žalobkyne sa opätovne stala vlastníčkou nehnuteľnosti, na základe čoho odpadol dôvod podanej žaloby. Vývoj veci (i porovnanie protihodnoty) potvrdil záver, že kúpna zmluva medzi právnou predchodkyňou žalobkyne a sťažovateľkou bola zjavne v rozpore so zákonom i dobrými mravmi. V takýchto prípadoch

všeobecné súdy nepriznávali nárok na náhradu trov konania žiadnej zo strán sporu. Avšak sťažovateľke bol proti žalobkyni tento nárok právoplatne priznaný, pričom ústavnou sťažnosťou namietaným rozhodnutím bolo rozhodnuté o jeho výške. Ústavný súd v okolnostiach tejto veci skonštatoval, že je úplne bez významu, že právna predchodkyňa žalobkyne následne predala nehnuteľnosť za jej reálnu hodnotu, keďže medzi stranami sporu nebola sporná cena nehnuteľnosti, za ktorú bola v konečnom dôsledku predaná spoločnosti [REDACTED], ale suma 1 500 eur, ktorú sťažovateľka vyplatila právnej predchodkyni žalobkyne, považujúc ju za primeranú hodnotu nehnuteľnosti. Pochybenie okresného súdu ústavný súd videl v tom, že okresný súd rozhodol o výške trov konania len mechanickým a matematickým posudzovaním reálnej hodnoty predmetu sporu a neposudzoval ju v širších súvislostiach, najmä s ohľadom na konkrétne osobitné okolnosti danej veci (vek žalobkyne, spor o neplatnosť spornej kúpnej zmluvy práve pre neprimeranosť ceny, odpadnutie príčiny na podanie dôvodnej žaloby pre úspešný protest prokurátora, späťvzatie žaloby z objektívnych dôvodov). Tieto okolnosti boli podľa názoru ústavného súdu dostatočne presvedčivé na to, aby súd pri určení trov konania vychádzal z ceny uvedenej v kúpnej zmluve, pretože dbal nielen o to, aby bolo rozhodnutie v celkovom kontexte zákonné, ale i spravodlivé.

18. Možno teda konštatovať, že nešlo o analogickú skutkovú situáciu, čo je základ pre prevzatie právnych záverov vyslovených v inej právnej veci. Okresný súd postupoval v aktuálne prejednávanej veci správne, ak sa neobmedzil len na výber pasáže textu z citovaného nálezu ústavného súdu, na ktorý poukazovala sťažovateľka, ale naopak, skúmal, čo bolo jeho podstatou. Následne konštatoval diametrálnu odlišnosť skutkových a právnych okolností týchto dvoch vecí, pričom pri svojom rozhodovaní vychádzal z procesnej situácie aktuálne prejednávaného prípadu a priliehavo k nej formuloval svoje vlastné právne závery podporené rozhodnutím ústavného súdu napr. vo veci sp. zn. II. ÚS 402/2021 alebo III. ÚS 67/2022.

19. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd na rozdiel od sťažovateľky nepovažuje právne závery obsiahnuté v namietanom uznesení sudkyne okresného súdu za arbitrárne, keďže v namietanom uznesení nezistil taký výklad zákonných predpisov rozhodných pre vec samotnú, ktorý by mohol vyvolať účinky nezlučiteľné so základným právom na spravodlivé súdne konanie. Vzhľadom na to, že ústavný súd nezistil možnosť porušenia uplatnených práv sťažovateľky namietaným uznesením sudkyne okresného súdu, ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) ZoÚS pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

20. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľky vrátane návrhu na odklad vykonateľnosti namietaných uznesení okresného súdu v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. septembra 2022

Peter Straka
predseda senátu